

KULTUR

KRITIK | DEBAT | NAVNE

Filminstruktør: Slavefrigørelsen skal være national helligdag

I år markerer vi 100-året for salget af Dansk Vestindien. Men bagefter? Instruktøren Helle Stenum, som i går havde premiere på dokumentarfilmen 'Vi bærer det i os', har konkrete forslag til, hvordan kolonihistorien kan skrives permanent ind i vores nationale fortælling og erindring.

KOLONIHISTORIE INTERVIEW

GUDRUN MARIE SCHMIDT

For nogle år tilbage kunne de nyslåede studenter købe en T-shirt med den nedslående tekst: 'Student - og hvad så?'. Eller måske var det i virkeligheden titlen på en brochure, eller også var det bare noget, man gik rundt og sagde. Men det er faktisk ikke så vigtigt.

Pointen er, at når markeringen af 100-året for salget af Dansk Vestindien er overstået til nytår, kunne man passende stille samme spørgsmål:

»2017 - og hvad så?».

31. marts var det 100 år siden, Danmark overdrog den tidligere koloni Dansk Vestindien til USA. I dagene omkring overdragelsesdagen, den såkaldte Transfers Day, rejste statsminister Lars Løkke Rasmussen og hans følge til øerne, hvor landets øverste beklagede - men ikke undskyldte for - de ugeringer, Danmark begik som slavenation i Caribien igennem flere århundreder. Og statsministerens besøg var langtfra den eneste markering.

Herhjemme har arrangementerne fløjet så tæt, at selv et specialiseret museum som Politimuseet og et sted som Ølstykke Bibliotek har stablet en udstilling om

Dansk Vestindien på benene. Slavetiden er blæst ud af fjernsyn og radio og aviser, der er udgivet små tidsskrifter og tykke fagbøger og kulørte romaner, der er arrangeret kloge foredrag og festlige talks, koncerter, byvandring og slotsomvisninger. En romsmagning, endda.

De mange tilbud bygger på en fælles fortælling: Historien om, at kolonitiden har været underbelyst.

Sådan har budskabet lydt, imens danskerne har lært at sige 'slavegjorte' i stedet for slaver. Lært, at der er slaveblod i fugerne på de store huse i Frederiksstad. Lært, at det moderne samfund muligvis stadig er præget af slavetidens racistiske opdeling af mennesker.

Hvis man svinger sig op til det, kan man godt sige, at markeringen af 2017 har været en bevidstgørelse. Og hvad så?

Ryger de slavegjorte og slaverjerne og sukkerrollerne og hele den transatlantiske slavehandel snart tilbage i glemmebogen? Fiser det hele ud igen?

»Nej, det tror jeg virkelig ikke, det gør, siger filminstruktør Helle Stenum der i går havde premiere på sin dokumentar 'Vi bærer det i os' om Dansk Vestindien.

I filmen medvirker fire kvinder fra Jomfruøerne, som forholder sig til vores måde at erindre og fortælle kolonihistorien på. Som da den 22-årige studerende Chenoa Lee ser et danskproduceret computerspil fra 2015, hvor man skal forsøge at pakke så mange slaver så tæt som muligt ned i et slaveskib, og udbryster: »Det ligner gode hensigter, der er gået forfærdeligt galt. Jeg bliver virkelig stødt bare ved at kigge på det.»

Instruktør Helle Stenum har været overrasket over, hvor stor interesse der har været for at markere 100-året.

»Jeg havde forestillet mig en meget mere nostalgisk tilgang, hvor vi måske kunne holde et par fester, drikke nogle drinks og holde lidt taler. Men der har jo været overvældende mange arrangementer. Og vinderne har været virkelig kritiske over for Danmark og vores måde at forholde os til historien på, siger hun, der mener, at 2017 vil få en blivende effekt.

»Når man først har fået hul igennem på den her måde, også til ens egen erkendelse, kan man ikke bare lukke den ned igen. Og derfor tror jeg faktisk, at den her markering kommer til at ændre den måde, vi fortæller danmarkshistorien på. Men det

er selvfølgelig ikke noget, der kommer af sig selv. Der er et momentum nu, som skal udnyttes. En enestående chance for at skrive afgørende kapitler ind i historien.

Historiens vigtige afroandere
I filmen besøger Chenoa Lee Nationalmuseets lille rum med de få montere, der fortæller om kolonitiden. Her underer hun sig blandt andet over, hvorfor vi kalder den transatlantiske slavehandel for 'trekantshandlen' - hvorved vi elegant undgår at bruge ordet slave. Og da hun får at vide af Nationalmuseets medarbejder, at Peter von Scholten er en slags helt i Danmark, siger hun:

»Ohh. Og griner vantrø.

På Jomfruøerne er det nemlig folkehelten og opstandslederen general Buddhoe, der får æren for, at slaverne blev fri. »En stor mand i danmarkshistorien«, kalder Helle Stenum ham.

»Og det er dér, han hører hjemme. I danmarkshistorien. Sammen med andre vigtige afroandere som oprørslederen Queen Mary og fagforeningsmanden David Hamilton Jackson, som indførte den første frie avis i Dansk Vestindien.»

Helle Stenum har en række konkrete forslag til, hvordan kolonitiden kan få større plads i den nationale fortælling. Først og fremmest så hun gerne de få montere på Nationalmuseet afløst af et reelt museum for Dansk Vestindien, for kolonitiden og slavehandlen. Allerhelst placeret i Vestindisk Pakhus i Københavns Havn, i det smukke hus, der oprindeligt var lagerbygning for de varer, der blev hjembragt fra Dansk Vestindien. Sukker, kaffe, korn.

»Det er det hus, der er den mest direkte, fysiske forbindelse til øerne og historien. Og jeg mener, det ville være det rigtige sted at skabe en institutionel ramme om erindringen om kolonitiden«, siger hun.

I den amerikanske by Washington åbnede i september sidste år det store nye museum National Museum of African

BLÅ BOG

Helle Stenum

Helle Stenum er ph.d.-underviser på RUC og DPU og har forsket i global migration og minoriteter.

Har instrueret dokumentarfilmen 'Vi bærer det i os', der havde premiere ved en særvisning i går i Grand Teatret.

Filmene kan bestilles til visning på www.houseofmemory.dk og vises på Det Kgl. Bibliotek til Arbejdermuseet senere i år.

Filmene undersøger kollektiv erindring og perspektiver på Danmark og De Amerikanske Jomfruøers fælles koloniale fortid.

American History and Culture. Et museum, der fortæller den afroamerikanske historie, og et populært rejsemål, der har flere måneders ventetid, hvis man vil ind og opleve museets udstillinger.

»Med det museum har amerikanerne fået en institutionel anerkendelse af, at den afroamerikanske historie også er en del af den nationale historie. Og det er præcis det samme, jeg håber, vi arbejder os frem imod efter 2017 her i Danmark«, siger Helle Stenum.

»Da vi solgte Dansk Vestindien, lavede vi en afkobling. Vi alkoblede os fra historien, fra øerne og fra de mennesker, vi

havde transporteret dertil fra Afrika. I 2017 har vi koblet os på historien igen.»

Helle Stenum håber, vi i Danmark bliver bedre til at inddrage befolkningen på De Amerikanske Jomfruøer og deres perspektiv i nyfortællingen af vores fælles historie.

Hvorfor tror du, der har været så stor interesse for 100-året?

»Jeg tror, vi er blevet klar til at se den her grumme historie i øjnene. Det her er et tidspunkt i historien, hvor der er en stor åbenhed i forhold til at diskutere privilegier - den hvide majoritets privilegier. Folk vil gerne diskutere emner som race, liggørelse og ulighed imellem sort og hvidt«, siger Helle Stenum.

»Jeg tror også, at den store interesse for 2017 kan være en modreaktion på den meget national orienterede selvfortællelse, som vi ser vokse frem i de her år i Danmark. Sammen med en stærk eksklusion over for minoriteter. Markeringen af vores fortid som slavejægeri er en modvægt til den bølge.»

En anden af filmens medvirkende, kunsthistorikeren Temi Odumoso fra Malmö Universitet, har i de seneste år forsket i, hvordan mennesker med afrikansk baggrund er repræsenteret i kunst og visuel kultur i primært det 18. århundrede - slavetidens vigtigste periode. I filmen går hun rundt på Rosenborg Slot og finder små afrikanske tjenere, der opvarter de rige og kongelige på malerierne og gobelinerne. Alle ser de beundrende op mod den hvide person. Da Helle Stenum dagen før Temi Odumoso gik rundt på slottet og kiggede på billederne, lagde hun ikke mærke til de sorte piger.

»For mig siger det noget vigtigt om synsvinkel. Jeg identificerer mig med de hvide og ser slet ikke de sorte. Hvorimod Temi Odumoso ser noget andet, end jeg gør. Det er et eksempel på de forskelle i synsvinkel, jeg har ønsket at gøre opmærksom på med min film«, siger hun.

»Vi bærer historien i os. Men det er forskellige historier, afhængigt af hvor vi selv er placeret i vores egen familiefortælling eller nationale historier.»

Ny mand i Kongens Have

Helle Stenum håber derfor, at vi i Danmark bliver bedre til at inddrage befolk-

MONUMENT. Filminstruktør Helle Stenum foreslår, at statuen 'Freedom' får plads i Kongens Have i København.

Foto: Stille fra filmen

ningen fra De Amerikanske Jomfruøer i nyfortællingen af vores fælles historie.

Et af hendes andre forslag handler om Kongens Have. Hun foreslår, at enkedronning Caroline Amalie, H.C. Andersen og Hørup - samt Hørtoggruppen, de to hvilede løver og alle de andre grønne bronzeskulpturer i Kongens Have - i fremtiden får selskab af statuen 'Freedom', som forestiller en afrocaribisk mand med nøgen overkrop, der blæser til oprør mod danskerne i en stor konkylie.

Statuen fik Danmark som gave af befolkningen på De Amerikanske Jomfruøer sidste år. Den bliver i øjeblikket vist på Arbejdermuseet og skal med på en udstilling på Christiansborg, men Helle Stenum ønsker, at den får en permanent plads i Kongens Have - og at skulpturen bliver et centralt monument over kolonitiden og slavetiden.

»Tank, at vi stadig ikke har et monument over slavetiden. Det er faktisk helt vildt. Og det siger så meget om, hvordan den historie er blevet varetaget. Gemt væk. Monumenter er vigtige, dels for at anerkende, at en person eller en begivenhed er en del af danmarkshistorien. Men også for at bærnehavebørnene på tur kan spørge pædagogen: »Hvem er det?«.

I 'Vi bærer det i os' forbindes den danske historie om den transatlantiske slavehandel med den globale kontekst gennem monumentet 'The Ark of Return', der i 2015 blev rejst foran FN-bygningen i New York. Det er et monument for ofrene for slaveriet og slavehandlen.

Helle Stenum foreslår også, at navnene på danmarkshistoriens vigtige afroandere kommer til at præge gader og stræder. David Hamilton Jacksons Vej, Queen Marys Allé og så videre. Det er også en måde at skrive dem ind i historien og nutiden på, siger hun.

»Og hvorfor ikke gøre 3. juli til helligdag? Det var den dag, de slavegjorte afroandere blev frie i 1848 - og det er en vigtig helligdag på Jomfruøerne, hvor man kalder det Emancipation Day. Det er en dag, vi også burde fejre herhjemme.«

gudrun.marie.schmidt@pol.dk